

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrť leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustavniki in deležniki tiskovni društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se tiskovne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

Velika noč.

Ko pride današnji list večini naših bralcev v roke, se je že zvonov mili glas veliko saboto zaslišal ter so zapeli v cerkvi „Aleluja“, ki prešine celó posebnim, rajskim veseljem srce in dušo vernemu kristjanu. Čudežna prikazen zares je sv. kat. cerkev v svojih svetkih! Kdorkoli še iskricó kršćanstva v svojem srcu ima, čuti v sebi nekaki odmev nebeških skrivnosti, ktere slavi sv. cerkev po svojih lepih svetkih. Se celó njega, kteremu je duh neverstva današnjih dni nekako mrzenje do sv. cerkve v srce zasadil, še njega se polasti nehoté velikonočno veselje ter postane v njegovu, sicer mrzli duši nekako svečano, mirno in blago. Vse to prav jasno kaže, da veje v sveti cerkvi duh Božji, kteremu se človeški duh, ako še ni popolnem zatopljen v greh in zmote, upirati ne more.

Tudi priroda je nekako v soglasju s sv. cerkvijo in človeškim srcem. Kakor je o trpljenju in smrti Božjega Rešenika otemnela bila in v strašnih potresih tarnjala, tako je tudi v postnem času pusta in kakor nečutljiva. Ko pa velikonočno zvonjenje veseli „Aleluja“ v hribe in doline, v mesta in vasi odnese, skuša tudi priroda svoje soglasje s človekom pokazati ter se za velikonočne praznike s prvim cvetjem in opresnim zelenjem nakinča, da slavi s človekom vred spomin ustajenja, po kterem tudi ona — zadeta kletstvom zarad greha — vzdihuje.

Tako vnema ljuba velika noč veseljem in upanjem človeka in vso prirodu, vnema pa tudi sv. kat. cerkev samo. Za tihim postnim časom in velikim tjednom, posvećenim spominu trpljenja in smrti Kristove, slavi sv. cerkev preveseli spomin ustajenja, zmage Zveličarja nad smrtjo in peklom. — Tako se tudi v življenju sv. cerkve vrsti žalost z veseljem, boj sè zmago, trpljenje s tolažbo, smrt

z novim življenjem. Naj se njeni sovražniki začasno veselijo ter kat. cerkev psujejo in zasmehujejo; naj si liberalne vlade domišljujejo, da so sè svojimi „postavami“ in policijskimi „ukazi“ kat. cerkvi jamo izkopale in se že lahko den pogreba napové; naj zbegani vladarji kat. cerkev v zasmehovalni plašč zagrinjajo in liberalni drhali v zasramovanje prepuščajo; naj napuhnjeni „učenjaki“ cerkev Božjo pred svoj sodnji stol kličejo ter jo dolžijo, da so njeni nauki umnemu napredku nasprotni; naj se liberalni katoličani družijo z židovi, framasoni, luterani, jožefinskimi tihotapeci ter pod krinko spoštovanja „postave“ in potuhnjeno kazajé na cesarja proti kat. cerkvi in svobodi njenih služabnikov hujskajo, slaboumnini in površno podučeni vero in spoštovanje do sv. kat. cerkve jemljejo: — vse to ne bode vzelo ali ustavilo katoliški cerkvi vesele velikonočne nedelje njene zmage in njenega ustajenja, ko bode namreč za njene sovražnike nastopil postni čas in tihi tjedeni!

A nastopil bo gotovo in — kakor se kaže — skoro. Boj zoper kršćanstvo in kat. cerkev se je vselej končal s tem, da so popačene in razbrzdane drhali se vzdignole proti onim, kteri so jim vero, zadovoljnost, poštenje in mirno vest pokopali. Prekucija zoper kat. cerkev je slednjič še vsikdar požrla prekucneže same. — Ker ima den današnji vsak capin več pravice kakor kat. cerkev, ktera se dan na dan v sto in sto hudobnih novinah, knjižurah, podobah, gledišćinih igráh, v zbornih nagovorih itd. brez vse kazni zasramovati sme, se širi enako grozni povodnji neverstvo, spaćenost in črt zoper vsako, bodisi cerkveno ali posvetno oblast. Neštevilne množice obertnikov in delalcev, kterim lakomnost ne privošči več nedelj in praznikov, pač pa vsakovrstno razuzdanost, se po vsem svetu pripravljajo na silno prekucijo, po kterej bi se lastinske pra-

vice prekrizale vsem, ki imajo kaj premoženja. Že zdaj najdeš tisoč in tisoč pridnih in poštenih obertnikov, ki ne morejo več shajati, ker so delalci gospodje, mojstri in obertniki pa njih sluge. — Po liberalnem hujskanji rase strašansko moč „internacionale“, ki bode s krvavo šibo tepla liberalno Evropo in v splošnem polomu dopričala vladam in narodom, da brez krščanstva države obstati ne morejo!

Tudi v svoji ožji slovenski domovini nahajamo mnogo znaminj bližajočih se hudih časov. Vse toži nad hudobo in razbrzdanostjo mladeži, nad nezvestobo in prevzetnostjo družine; sodnije nemajo dosti pesti in dežela ne zmore več stroškov, poloviti in pozapreti konči najdrznejše hudo delnike. Liberalni postavodajalci so pa šole dotle doterali, da v premnogih krajih, posebno pa v mestih, kateketi pri mladih rabeljnih obstati več ne morejo, o krščanski vzreji pa ni ne duha ne sluha. Iz take mladeži brez vere, brez strahu, brez pokorščine navstane v malih letih zárod, ki bode krog in krog vse okužil, hodobnim pa služil za orodje njih prekucijskih namenov.

Osoda, katero je brezbožni liberalizem kat. cerkvi pripravil, bo zadela njega in vse one, kateri so njemu pomagali, da se je človeštvo zneverilo Bogu in Zveličarju svetá in — poživinilo. Socijalna prekucija bode veliki petek za liberalno Evropo, pa tudi zgodnja danica vesele velike noči za sv. kat. cerkev po mnogem trpljenji, ki jo zdaj stiska. To upanje jej vzbuja vsakoletna velika noč; kajti življenje njenega začetnika, Božjega Sinu in Rešenika svetá, je tudi njeno življenje. Iz trpljenja, muk in smrti pelje pot tudi njo k ustajenju in veselju, sovražnike njene pa v osramotenje in propad!

0 prenaredbi srenjskih zadev.

V.

Ozrimo se nazaj v pretekle čase in poglejmo, kako da je bilo vse uravnano, da zamoremo prejšnje naprave primeriti sedanjim in tako presoditi, ali smo napredovali, ali pa rakovo pot šli? Do leta 1850 so okrajne polit. gospôške, katerih je bilo po Štajarskem blizo 220, krajno policijo izvrševale. Okrajni niso bili preobširni; le dva sta štela 13.000 duš, peteri vsak po 10.000; petintrideset jih je imelo med 6000—8000 duš, drugi pa po 2000—4000 in še manj.

Poleg svojih drugih poslov so izvrševale okrajne gospôške policijo tako rekoč igraje, brez posebnih stroškov, a vendar izdatno. S pomočjo gospôške in po njenem navodu skrbeli so župani po srenjah za javni mir, varnost in lepi red, sodelovali ali pomagali so toraj v izročnem področji pri policijski upravi. Starodavne dačne občine bile so v resnici samostalne ter so

gospodarile s svojim občinskim premoženjem — vsaka za se. Umetno zloženih občin ni bilo.

Postavljene sredi ljudstva in toraj zvedene v vseh njegovih razmerah delale so okr. gospôške lahko in krepko, in to največ zato, ker so bile blizo ter imele veljavo v očeh ljudstva. Za oskrbovanje okrajnega premoženja in okr. zavodov so bili političkim oblastnijam v pomoč okrajni zastopi, obstoječi iz srenjskih županov, župnikov in okr. gosposčin; sklepe tega zastopa je pa službeno izvrševal okrajni načelnik ali glavar. Okrajni zastop je sestavljal letni proračun okrajnih stroškov in dajal račun o njih, kateri se je okrožni gospôski (kresiji) v potrjenje predlagal. Za okrajni zastop sam pa ni bilo nobenih stroškov, ker ni potreboval posebnih prostorij, niti ne uradnikov za izvrševanje svojih sklepov.

Okrajne gospôške so ob enem opravljale vse sodnijske zadeve kakor tudi ves posel denešnjega notarskega delokroga. Vrh tega so delale tudi namesto prejšnjih grajšinskih gospôsk (dominij), ter bile mirivne sodnije, pred kterimi so se morale stranke pogajati, preden so kako pravdo začele. Ljudje so tedaj večidel le z eno gosposko opraviti imeli, ki je čisto blizo bila in ob enem vse izvrševala. Uradovanje bilo je ročno, celó primerno in prav cenó na vsako stran. Večidel dobro gospodarstvo sirotinskega premoženja je marsikoga otelo večega zadolženja in pogube. Pravde in kazenske razprave so bile malo, kedaj in tudi zastran javne varnosti se ni bilo veliko pritoževati. Notarjev ni bilo treba in advokatov je bilo le malo. Treba ni bilo posebnih srenjskih priklad, okrajne so pa bile prav majhne in skoro vsako leto povsod enake. Pri vsem tem so pa bile okrajne ceste veliko boljše od sedanjih.

Proti okrajnim gospôškam imeli so podložniki zavetja pri okrožnih oblastnijah ali kresijah, kamor so ljudje pogostoma prihajali, če se jim je pri okrajni gospôski le količkaj krivice godilo. Ne tajimo, da so kmetje tu in tam stiskani bili; godilo se je pa to večidel tam, kjer so bogatini grajšine kupovali ali v najem jemali ter na vrat na nos obogateti hoteli. A zdaj? Zdaj kmeta odirajo drugi, ki scer nemajo grajšin, imajo pa velike kupe denarjev po eskomptnih bankah, hranilnicah, v državnih in drugih papirjih, ter si nakupujejo vinogradov in posestev, da že skoro ne vedó kam ž njimi. Kmetijstva pa propadajo od dné do dné bolj.

Ne tajimo tudi, da so iz tujega v deželo pripeljani nemški uradniki tu in tam s slovenskim ljudstvom trdosrečno ravnali; toda, kar zadeva narodne pravice, se pritožujejo tudi zdaj slovenski listi od leta do leta, da se slovenski neče uradovati, dasi imamo vse polno slovenskih advokatov, notarjev in uradnikov! Ljudstvo toraj nikakor ni na boljsem, nego v občeh na slabšem.

Med nekdanjo okrajno gospôško in med pod-

ložnimi (zda j so „državljeni“, stvar je pa ista) bila je nekaka rodovinska ali patriarhalna razmera. Kmet je storil svojo dolžnost po najložjem potu, namreč s tem, kar je sam imel in pridelal. Če ga je pa sila pritislola, ob času nesreče, požarja, slabe letine, toče ali povodnje itd., je imel pri grajšinski gospôski zavetja, ter ga ni lahko brez pomoči odpravila, v premnogih krajih je v resnici očetovsko za svoje skrbela. Kmetje bili so poprek precej premožni; le zapravljujeem se je zgodilo, da so prišli na kant in kmetijstva zgubili. — Da nam pa kdo ne očita, češ, da smo fevdalci in si želimo starih časov z vsemi krivicami nazaj, povemo prihodnjič, kar je bilo slabo in pogubno ter se itak držati ni dalo in tudi ne povrne več.

Gospodarske stvari.

O vinstvu,

ali kako se vino v kleti oskrbuje.

(Spisal Franjo Jančar.)

Kako se mošt pretaka?

Nekteri imajo za pretakanje stroj ali mašino s črevom ali cevjo iz guta-perhe, ktera sega iz soda v sod. Človek, ki mašino goni, zamore v petih minutah pet veder pretočiti. Mi pa se poslužujemo medene pipe, s katero se tudi pet veder v četrtinki ure lahko pretoči. Mošt pretakamo, ko se je debela in težka nesnaga v sodu že vsedla, kar se k večemu v 24 urah zgodi; toraj se že za 8 ali 12 ur pretakati zamore. Za pretakanje se dober in snažen sod pripravi ter se mu palec dolg in širok kosček žveplja vžge; ogorek se odstrani, lijavka nastavi in v bližnji napolnjeni sod pipa dene ter začne pretakanje, ktero traja, dokler čisteji mošt iz pipe teče; ko pa že začena bolj gosti, črno-sivi mošt z gostejo nesnago pri-tekati, se pipa hitro zaškrne. Ta goščava ali vsedene droži, v katerih je še dosti vina, se v drug ravno tako dobro pripravljen sod vlijejo in vse drožje v ta sod spravi, kar ga še od drugih sodov pride. Kdor kadi več ne potrebuje, zamore vse drožje v kad vlivati, slednjič pa vso čorbo v prazen sod pospraviti. Preden se ta goščava ali drožje iz soda izlije, je treba sod nekoliko zganoti, da se drožje čisteje izcedi skozi piliko v ška-f. Prazen sod se sedaj ne izpere, temuč koj ožveplji; potem se iz bližnjega v tega pretaka kakor v prvič. Tako se ravna do konca. Ako zadnjič kateri sod prazen ostane, ga je treba snažno iz-prati in dobro splahniti, potem podložiti in na piliko obrniti, sicer se ne bi zadosti ocedil in osušil, kar je potreba, da se brez skrbi shrani.

Kako se sodi napolnjujo?

Pri pretakanji se ne smejo sodi do pilike napolniti, ker bi mošt sicer izmetaval, kadar vre,

in bi ga po takem veliko v zgubo šlo, temuč le do dva palca pod piliko se sodi napolnijo, in mošt meče pod se, kadar kipi.

S čim se pilike pokrivajo?

Nekteri imajo posebno pripravo, bodisi le-seno, prsteno ali stekleno, ki jo v pilike trdno zasadijo in tako zabranijo vinskemu duhu in moči ali alkoholu iz mošta puhteti, kadar vre. Navadno pa se poslužujemo po troje trtinah listov, ki se na pilike denejo; s tem se tudi zavarje preobilno izhlapenje, ker se listje dobro vjema s piliko. — Kamnene plošice so že manj prikladne, ker niso zadosti gladke in snažne, niti ne pokrijejo dobro pilike. Mnogo boljše tudi niso vrečice, v katerih je pesek všit, s kterimi tu in tam pilike pokrivajo. Take vrečice sicer pilike dobro pokrijejo, ali lahko se tudi pesek v sod natrosi, in roba, iz ktere je vrečica narejena, je moštu lahko škodljiva. Ostani-mo toraj pri trtinem listju, ktero gotovo zado-stuje namenu.

Kako se končá prvo pretakanje?

Ko smo ves mošt pretočili in goščavo od vseh sodov v poseben sod pospravili, ako je va-nj šlo, se vsa posoda: lijavka, škafi, žehtar, kad ali kateri prazen sod prav snažno v čisti vodi omije in iz-pere. Potem se na zračnem kraji razpostavi, pri-merno podloži in sodi na piliko obrnejo, inace bi se obcediti in dobro osušiti ne mogli. Ko je vsa posoda osušena, se spravi na gantnarje ali med sode povezne; tako ostane silno potrebna posoda vedno pri rokah.

Kaj je še treba v kleti storiti?

Navadno se precej blata nanosi v klet, ker o tem času več ljudi vhaja va-njo; zato se mora blato po tleh z motiko postrgati; plesnjina po stenah in gantnarjih se mora s trdo brezovno metlo podrsati, pajki in pajčevina pomesti, sodi čedno obrisati, nepotrebni čepi pospraviti, in podloge za sode ob koncu gantnerjev zložiti, zadnjič pa duri zaklenoti in — imetek Božjemu varstvu izročiti ter reči: „križ Božji!“

O govedarstvu.

(Poduk v ljutomerski kmetijski šoli.)

(Konec.) Unemajočih reči ne smemo dajati brejim kravam, da ne izvržó, na primer takih pomočkov, ki vzbujajo v kravi speči nagon po plemenu, kar sem že v eni prejšnjih številkk „Gospodarja“ omenil. Ledenega tudi ne sme taka krava nič uživati. Plodnici nevaren je tudi vsak pretres in prevelika toplotna prememba v organizmu nad in pod 30° R., to je namreč normalna živalska toplota. Tako kravo treba tudi varovati, da ne dobi napenjaajoče hrane, n. pr. zelene detelje idr.

Resno je, da breje krave gre bolje pasti

nego druge, ki so za mesnico, ker tu treba hraniti tudi mlado; vendar pa preveč jih tudi nikakor ne smemo pasti, da nam zaradi predebelosti ne rodé težavno. To ravnanje bi imelo tudi, posebno pri prvašnicah, več drugih slabih nasledkov. Břejim kravam tačas lahko škoduje hrana, ko se preminja suha v zeleno in na opak. Vse to bi teletu tako dolgo škodovalo, dokler vživa materno mleko. Neutrudljivo sprehajanje kravi jako koristi k ložjemu oteljevanju. Ako hočemo pomagati, da bode krava prav dobro molzla, dajajmo jej proti koncu břejosti na dan od 3—4 lotov prevretega janeževega semena.

Da se krava lože oteli, dajaj ji malo dni pred porodom pijače namešane z rženimi otrobi, ali pa kakega $\frac{1}{4}$ funta Glavbarjeve soli na den. Sedaj pripravi kravi toplo, mehko nastlano in suho porodišče, kjer naj tačas ni privezana, da more precej po porodu do teleta, ako bi ne bil tačas na straži umen človek, kar je najboljšje. Porodišče naj je pametno ograjeno, ne pa tako, kakor premnogi delajo, da nastavijo okoli krave in teleta lestvic, v katere se tele lahko zamota in se zaduši!

Zakaj da krave izvržejo,

je zraven mnogih drugih vzrokov vsled skušnje tudi zasmrajena voda po mijlu ali žajfi, ako se namreč perilo v istem koritu ali škafu žajfa, iz kterega se krave napajajo. Treba toraj gospodarjem paziti, da so te posode snažne, ter se v njih ne pere in sploh nič kaj tacega ne umiva, kar vodo osmradi. („Zagreb. gosp. list“.)

Dopisi.

Iz občine Malonedeljske, 3. apr. (G. Prnišek in njegovo podučevanje v kmetijstvu.) Znano je čitateljem „Sl. Gosp.“, da ljutomerski podučitelj, g. B. Prnišek, v tukajšnjem okraju po nedeljah in praznikih kot popotni učitelj v kmetijstvu podučuje. G. učitelj je pa tudi v tej stroki izvedenec, česar smo se brž prepričali, ko smo ga prvič tukaj slišali. G. Prniška žene čista ljubezen do našega naroda in posebej do naše lepe in narodne ljutomerske okolice, ktere je hotel blagi gospod po teoretičnem in praktičnem poduku v kmetijstvu pomagati, za kar se je do dobrega izučil. Res tedaj hvale in posnemanja vreden izgled!

Toda zaslišite, kako se mu od ene strani hvalevredni trud plačuje! V nedeljo 28. marcija imel je tukaj pri mali Nedelji v učilniškem splotji svoj navadni kmet. poduk. Toda tukajšna farizejsko pravična, starokopitna stranka, in njej na čelu širokoustni slavohlepec, kraj. šol. svetovalec, M Topolnik, je ta den gotovo za vselej dobrohotno napravo izpodbil in uničil! T. si je

za ta den navlašč priskrbel nekterih pomagačev, kteri so mu pomagali vsako besedo g. učitelja zударiti, tako da je g. učitelj bil prisiljen, poslušalce in učilnico zapustiti! Zastonj bile so zagovarjanja poslušalcev; nespametni T. je očitno rekel, „da šola ni za take poduke, da se z ljudstvom, ako menj zna, ležej ravná“ itd. — Mož bi menda raji s svojimi prijatelji ljudstvo slepil z vražami in copri, ter stare in suhe babice, ki njemu in njegovim drugovom otroke in konje obirajo, na vislice ali v gorečo grmado obsojeval.

To je tedaj mož za tukajšni kr. šolski svet! Ž njim ne more več v sejah občevati nijeden poštenjak; sramota pa za občino, ktera nima zato sposobnejših moči!

Vam pa, g. Prnišek! v tolažbo in zadoštenje očitno izrečemo, da, kakor je T. pri vseh narodnih in dobro mislečih gospodarjih naše okolice prišel v zamero in zgubil ves zaup, tako imamo za Vas, preblagi gospod, najgorkejšje sočutje in Vas svojega spoštovanja zagotavljam ter Vam nazdravljamo tisočkrat: „Živeli!“

Iz Jarenine. (Dve v nebo kričeči hudobiji v enem tednu!) Dne 31. marcija ob 3. uri zjutraj je neznan človek ustrelil v vugovskem dolu samskega mlinarja Jož. Purgaja. Kako premišljeno da je izvršil svoje hudodelstvo, se vidi iz tega, da je bil napustil vodo, in je mlinar zaslišavši šum brž pritekkel vode zapirat. V tem se ukrade hudobnež v hišico in vrnivšega se mlinarja z lastno puško ustrelil! Ta, čeravno smrtno ranjen, beži še vendar k bližnjemu sosedu Bračku, kjer ga dajo previditi s sv. zakramenti, ob $\frac{1}{2}$ 8 pa je umrl! — Mlinar, akoravno pri zavesti, ni spoznal hudobneža; so pa nekteri zreli tički na sumu, in menda se posreči sodnji hudobneža izvedeti.

V četrtek 3. aprila pa je ustrelil posestnik A. F. v Gačniku v svojega zeta, s kterim je živel v vednem prepiru, in ga tako ranil, da se dvomi nad njegovim ozdravljenjem. Nesrečnež starec pri 67 letih je šel sam po zdravnika in nesel napisano dogodbo sam k sodnji! Da pa tudi tega ne more izgovarjati prenačljeno, se razvidi iz tega, ker si je, kakor slišimo, puško pred kratkim izposodil, in so ljudje poznajoči vse razmere, davno že se bali, da se kaj takega prigodi.

Žalostne prikazni, ki nam kažejo, kam da pridejo ljudje, ako liberalizem vero spodjeda, gospôse pa moči nimajo, neporedneže — v svarilni izgled — ostro kaznovati, potrebne veljave si pridobiti!

Iz gornje Radgone, 6. apr. (Pojasnilo, koliko da ceste po novem stroji stanejo.) Gornje radgonski okr. zastop je že l. 1869 sklenil, da ne hodijo več dotični srenjčani sami okr. ceste delat in popravljat, nego prevzame okr. zastop vse te stroške in izroči delo njemu, ki bo na dražbi najmanj za to terjal. Prebivalcem okraja je vzbudilo to občno nevoljo ter so se zoper to

sprli, kar je dotičnike spravilo v obtožni stan pri celjski sodnji. Vsled tega je bil okrajni zastop zopet krenol na staro pot in vpeljal posipavanje ceste po dotičnih srenjah. Toda m. decem. 1872 je to zopet popustil in se povrnol k svojemu prejšnemu sklepu.

Srenje: Krabonoš, Kraljevci, Trbegonci, sv. Juri in Gálušak so proti temu rekurirale, s svojim rekurzom pa odpravljene bile. Dokazalo se je, da bi srenje veliko lažje stalo, ko bi same cesto popravljale, ker imajo srenjskih in okrajnih priklad že preveč, da ne zmorejo še novih. Stroški za cesto, na ves okraj razdeljeni, znašajo 4461 gl., brez stroškov za okr. ceste I. reda in za srenjske ceste, za ktere se mora posebe trošiti. Pri vseh velikih stroških so pa okrajne ceste slabe, da ne morejo bolj biti. — Možje; poslušajte moder nasvet g. dopisnika od Radgone v 13. števil. „Gospodarja“, in volite ob prihodnji volitvi narodne zastopnike v okr. odbor! Ven z nemčurji, pomagali nam bodo le možje, ki imajo srce za nas!

Iz Konjic, 6. mal. travna. (Požarna straža.) V našem trgu se je ustanovila požarna straža dobrovoljcev, kakoršnih je že po mnogih mestih in večih trgih na Štajarskem. Te vrste društva, dasi imajo blag namen, se doslej Slovincem niso še nič kaj prikupila. Zakaj neki ne? Prvič zato ne, ker niso narodna. Vlani so se bili v Gradcu zbrali zastopniki takošnih društev po Štajarskem, Krajnskem, Koroškem, Hrvaškem itd. Kazali so svojo urnost v porabi gasilnega orodja, še bolj pa po ustavaški politizirali, nemškim bratom onkraj avstrijskih mej svoje sočutje odkrivali. Drugič so pa takošna društva dostikrat prav draga. Tako si je Mariborska požarna straža vlani toliko gasilne priprave omislila, da je potem plačati ni mogla.*)

Kakošna da bode naša „požarna straža“, tega zdaj še Vam ne morem povedati. Le toliko vem, da tisti, ki se za to društvo najbolj žene, ni Avstrijanec, temuč trd Nemeč, dalječ dolj iz „rajha.“

Drugič pa bode tudi obilno denarja stalo. Že lansko leto so poberali radovoljnih doneskov za to družbo. Starega leta večer so napravili velikansko tombolo, od katere so čiste dohodke temu društvu darovali. To bi bilo še vse prav. Pa društvu še vedno denarja pomanjkuje. Prosilo je pomoči konjiško občino kakor tudi konjiški okrajni zastop. In zvedel sem, da konjiška občina, ki se je pri šoli za kakih par tisoč gold. zadolžila — je novi požarni straži 500 gld., okrajni zastop konjiški pa 200 gld. podpore priložil. Ne vem, alj bo to vsem po volji, ki bodo zavolj te požarne straže po 5 do 10 % več občinskih priklad plačevati morali. Pri tej priložnosti se je pa tudi prav sijajno pokazalo, kolika krivica da se kmetom po sedanjem volilnem redu

*) To se tudi od gasilcev samih zahtevati ne more, torej so mestno srenjo pomoči prosili, ktera je pa pretrde pogodbe stavljala. Vredn.

v okrajnih zastopih godi. Kmetje so se pri zboru namenjenem podpori, na vso moč ustavljali, pa tržani so hotli, in kmetje bodo morali plačati. Pametno bi bilo to-le: Požarna straža naj se osnuje dobrovoljnimi darovi, pa naj se nihčer ne sili, da bi za njo kaj plačevati moral. Naj pa drugič „požarna straža“ ne misli, da bo zamogla Konjice požara obvarovati.*) Tako n. pr. na Ptujem vsa straža ni bila v stanu le enega samega stolpa, ki se je bil vnel, rešiti. Zgorel je in ž njim vred Filafero, ki si je zvečer ogenj zatrosil. Kaj bi pa počela pri požaru, kakoršen je bil v Joahimstalu na Češkem, kjer je te dni čez 450 hiš pogorelo? Konjičani! Čujte sami skrbno nad ognjem ter ne puščajte svojim otrokom, da si z ognjem po trgu igrajo. Zlasti pa ne pozabite sv. Florjana in procesije, katero so Vaši predstariši temu „varhu zoper ogenj“ na čast upeljali. „Ako Gospod mesta ne varuje, čuvaj zastonj bedi!“ veli sv. Duh.

Za poduk in kratek čas.

Turki pri Radgoni.

(Dalje.)

Vse se je tedaj trlo ljudi v Radgoni. Delale so se urno priprave za brambo; drug drugega je osrčeval, in ni ga bilo, ki bi zatislil to noč oči. Bojé se v temi napada so stali z orožjem v roci na obzidju ter žalostno zrlí v plamen sosednih, po Turčinu zapaljenih vesí; drugi so klečali v cerkvah in goreče molili. Tačas je imela Radgona tri cerkve, prvo sv. Ruperta na hribu pod gradom, ki je služila za farno; drugo podružnico sv. Janeza Krstnika, sedanjo veliko mestno cerkev; tretjo sv. Jakoba s samostanom oo. Avguštinov, na katerih mesto so se pozneje naselili oo. Kapucini. — V te hiše Božje je tedaj pribežalo bilo ljudstvo, svesto si, da čem večja je stiska človeška, tem bliže mu je Bog s svojo pomočjo. In blagi duhovni pastirji so ljudstvu pobožna srca po kreпки besedi sv. nauka navdajali s tolažbo, upanjem in pogumom, kazaje mu po krasnih izgledih Gedeona, Davida in družih, da si je človek, bodi še tako slab, gotov moči in zmage, kedar se vojskuje Bog za njega. — Od ure do ure raste ljudstvu srčnost; le eden glas se razlega po mestu: „Zmaga ali smrt za vero in domovino!“ —

Napoči jasen den, bilo je o koncu meseca kimovca. Znotraj in zunaj mesta je bilo vse pripravljeno na vojsko, tukaj za bran, ondi za naskok. Zdaj skoči Ahmetbeg na bistrega belca, in kakor bi trenil, je slednji nevernik po koncu. Boben zabobni, in s silo morskega valovja spusti se

*) To ni tudi mogoče; večidel je velika dobrotá, če se po nagli in urni pomoči požar ustavi, da dalje ne seže. Vredn.

sovražnik proti mestu. Tisočerni vrisk: „Alah! Alah!“ se razlega po nasprotnikovem taborju.

Prva obramba je Radgone krog in krog napeljana voda. Najpred si torej Turčin prizadeva, namesto razdrtih napraviti si novih mostov do mestnih vrat; na drugih krajih napolnjujejo strugo do obzidja z drevjem in zemljo. Ta čas še niso imeli pušek in topov, služilo vojakom za orožje je najbolje: kopje, sulica, meč in lok. Kakor s točo obsipljejo urno mestjani Turčina s pušicami in kamnjem, da se zvali marsikteri v vodo. A to ga še bolj razkači; ne beži in ne poneha, dokler, dasi po veliki zgubi, namena ne doseže in ne pridere do zida.

Prične se zdaj iz nova strašen vojni lagoj; hipoma je nastavljenih na stotine lestvic, in kakor mravelj po mravljišču lazi že Turkov na trdnjavo, v roci sukaje oster zavihnjeni meč. Toda kolikor jih navzgor pripleza, toliko se jih prekopicne mrtvih ali ranjenih navzdol; kajti kakor na njivi po žetvi strnišča, štrli jim iznad obzidja kopja in sulic nasproti; kakor drvarjev sekire drva, sekajo meči kristjanov turške glave, in plohi enako lije iznad zidovja vrela smola in krop Turkom po bučah. Ura za uro preteka, — že leže neverniki kupoma krog in krog mesta; neprenehoma zaganjajo se nove trume va-nj, toda padajo kakor muhe na tla. Ahmetbegovo in vseh družih poveljnikov spodbujanje, rotnje, kričanje — vse je zastoj. — Kakor živ zid stojé kristjani na trdnjavi. Vidi se, da krepki nadnaravna moč njih srca in roke. Marsikteremu sicer ugasne pod turškim mečem življenje, ali ko bi trenil, je že drug na njegovem mestu, in za enega krščanskega junaka jih gotovo deset do dvajset Turčinov dušo dati mora. Kjer je sila najbujša, tam je junaški načelnik Radvičan, ter z modrimi ukazi nevarnost odvrča; nja krepki glas spodbuja spehane, da nijeden hrbita ne obrne.

Za moži so stale, kakor svoje dni v stari veliki Kartagi, žene in dekleta ter brambovcem stregle; sklenile so bile, z moževi zmagati ali pa umreti. Le en izgled njihove srčnosti nam še zgodovinske knjige hranijo. Mestnega župana sin, izurjen vojak, stal je med prvimi brambovcem, in vrlo poganjal Turka za Turkom raz zida, — kar mu nenadoma prebôde ostra pšica iz sovražne roke vitežko srce. Viditi zaročenca svojega mrtvega, priskoči kot srna gibčna Minka, krepko slovensko deklé. Popade mrtvega zaročenca kopje in stopi na njegovo mesto. Z močno, dela vajeno rokó maščuje smrt svojega zaročenca nad krutim nevernikom. Že jih je prebôdla pet, kar jo, ne vajeno ogibati se sovražnikovim udarcem, vseka po glavi turška sablja, da se mrtva ob tla zgrudi. Tako sta bila zedinjena v smrti, ki sta se tako goreče ljubila v življenji, in v sladkih nadah čakala bližnje poroke. Še denes si pripoveduje narod o njuni srčnosti in slavi. (Nadalje sledi.)

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Postava direktnih volitev je 2. t. m. od cesarja potrjena — to je najvažnejša novica preteklega tjedna. S to postavo nastopi celó nova ustavna dôba v Avstriji. Osoda dežel in narodov avstrijskih zunaj Ogerskega izročena je zanaprej dunajskemu drž. zboru, kteremu se je, kolikor je mogoče bilo, po umetni sestavi volilnega reda zagotovila večina nemško-liberalne stranke. — Odslej gre za to, da zmagamo pri direktnih volitvah in premagamo v drž. zboru nasprotnike. — Federalistična stranka po vseh deželah je tudi sklenila udeležiti se volitev v drž. zbor, po volitvah se pa posvetovati, ali in pod kakimi pogoji da gredó izvoljeni poslanci v drž. zbor.

Delegacije so 2. t. m. na Dunaji se zbrale, prišli so tudi poljski zastopniki; slovenskih in tirolskih pa ni. Za prvosednika avstr. delegacije izvoljen je Schmerling, za ogersko pa Majlath. V svojih nagovorih sta oba eno pesem pela, namreč o splošnem miru, ki je bajé Evropi zagotovljen; Šmerling je pa še dostavil, da so se tudi „naše notranje zadeve na boljše obrnole“. Da bi vse to le res bilo, kar pa žalibog nikakor ni! —

Zbornica poslancev je vendar sklenila odpraviti posilno legaliziranje; besedo še ima gosposka zbornica, ki se je prej temu ustavljala. — Dovolila se je Dalmatincem, ki so tako pridni bili, postranska železniška črta od Spljeta do Zadra, od kodar se dalje sklepa z ogersko-hrvaško glavno črto. Privolilo se je Gracanom in Ljubljancem mestno posojilo, in potem se je zbornica odložila do 21. t. m.

Na Kranjskem je tu in tam se pokazala prava živinska kuga, zavlečena v deželo iz Hrvaškega. Vsled tega so meje na Kranjsko krog in krog zaprte, ter se ne sme ne vvažati ne izvažati živina in karkoli je od živine.

Česko. Dr. Jul. Gregr in nja tast Schule, lastnika „Narod. Listov“, tožena zarad neplačanih kolkov in inseratnih davščin, sta po dolgi obravnavi nekriva spoznana. Zastran Skrejšovski-ja in Ružičke je pa višja sodnija v Pragi prvo razsodbo ovrgla in Skrejšovski-ja obsodila v 18mesečni, Ružičko pa v 13mesečni zapor. Obsojena rekurirata do najviše sodnije na Dunaji. — Dr. Belski, praški župan ob času boja s Prusi, mož obče spoštovan, in zopet za župana voljen, ni od cesarja potrjen. — V Joachimsthalu, mestu egerske okrajine, kjer so cesarski sreberni in kositerni rudniki, je bil grozovit požar, ki je med mnogimi drugimi poslopji tudi starodavno in lepo cerkev pokončal. Škode je poprek nad 1½ milijon, revšina nepopisljiva. —

Vnenje države. Pruska vlada je vse katekete na Poznanskem odstavila, ker niso ho-

teli po vladni komandi poljskim otrokom katekizma nemški razlagati.

Rim. Ruski veliki knjez Vladimir je obiskal papeža, ko so ravno nekoliko bolehnili, ter jih zagotovil srčnega sočutja ruskega cesarja. — Še bolj pomenljivo je pa to, kar poveda liberalen ital. list, da namreč ruska cesarica na potu v Neapel v Rimu še iz voza na železnici stopila ni, češ, da jej mrzi obiskati kraljevo rodovino, ki biva v papeževi palači; ko ne bo tam več kralj. rodovine, se podá k sv. Očetu, katerega visoko čisla in kot svetca spoštuje. — Če je le nekaj tega res, so dobili kraljevi prekucneži debelo pod nos.

Razne stvari.

(*Železnica Knittelfeld-Zaprešič*), t. j. glavna črta iz Knittelfelda na gornjem Štajarskem skoz labodsko dolino v spodnji Dravberg, skoz Slov. Gradec v Konjice do štajarsko-hrvaške meje tje do Zaprešiča na Hrvaškem, je v odboru zbornice poslancev sprejeta. Postranska črta, zahtevana od štaj. dež. zbora in mnogo srenj, namreč po skalski in savinski dolini v Celje, Šmarje in ob Sotli v Brežice je po odborovem sklepu — na klin obesena, dasi je vladin predlog tudi to črto priporočal. V odboru sta 2 štaj. poslancev, Brandstetter in Lipp, ki sta mecljala v večino, češ, da se mora potreba postranske črte še le potem pokazati, ko bo glavna črta dodelana. Se ve da: toliko železnic na enkrat po slovenskeje zemlji razpeljati, to se našim nemčurjem na Dunaji gnjusi.

(*Tržaški dež. odbor*) je za letos prepovedal vse procesije po mestnih ulicah, češ, da se drugoverci nad kat. procesijami spodtikajo in se občenje po ulicah zavira! Liberalci tedaj začenjajo Bogu samemu pot zapirati.

(*Ministerski prvosednik srbski*) general Blaznovac, je umrl.

(*Grozna smrt.*) V tako imenovanem „hrvaškem mlinu“ blizo Celja je zidarjem stregla 17letna pridna deklica Mica Kuglerjeva od sv. Martina v Rožni dolini. 2. t. m. pride reva preblizo mlin-skemu kolesu, ki jo popade in v trenutku zdrobi, da so telesni kosci po vodi plavali.

(*Postava o preskrbljevanji ubožih*), kakor jo je štaj. dež. zbor sklenil, je dobila ces. potrjenje.

(*Zakrament sv. firme*) se bo m. maja t. l. v Gornjegraški dekaniji po naslednjih farah delil: 16. v Solčavi; 17. v Lučah; 18. na Ljubnem; 19. pri Sv. Frančišku; 20. v Rečici; 21. v Mozirji; 22. v Gornjemgradu in 23. pri Novi Štifi. — Razpisane so fare: Poličane do 12., Št. Martin v Rožni dolini, Ljubno in Središče do 23. tega meseca.

(*Židovi na Štajarskem.*) Leta 1850 šteli so se po vsem Št. le 3 židovi; l. 1869 je njih šte-

vilo že poskočilo na 734; a sedaj jih je že gotovo najmanje 1000. Huda kuga za deželo!

(*Kat. pol. društvo v Velenji*) ima velikonočni ponedeljek ob 4. uri popoldne občni shod, h kateremu vse društvenike in prijatelje vljudno vabi

O d b o r.

(*Pol. nar. gospodar. društvo*) pri sv. Lovrencu v sl. goricah bo 14. t. m. zborovalo v Užnarjevem hramu g. Ignacija Goloba; — na zadnje tombola.

(*Kat. polit. društvo na Globokem*) pri Brežicah obhaja velikonočni ponedeljek ob 4. uri popoldne v dr. Razlagovi hiši svojo drugo obletnico, h kateri se vsi udje prav vljudno vabijo. O d b o r.

Poslano.*

„Slov. Gospodar“ in tiskovno društvo.

Obteklo je 2. društveno leto in sklicala se bode skoro glavna skupščina, ki bode o „Gospodarju“ kakor tudi o premembi nekterih pravil sklepala. Naj mi bo toraj dovoljeno, svoje misli in predloge o tem razglasiti, da sprožim razgovor in da bode glavna skupščina na stvar pripravljena.

Bolj kot kedaj popred je sedaj slov. domoljubom dolžnost misliti na to, kako da si krepko branijo narodnost, ktorej od vseh strani nevarnosti preté. Treba mi ni dokazovati, da je narodno časopisje poglavitno sredstvo, po katerem se narodna stranka uravnava, krepí in vodi.

Da „Gospodar“ v tem oziru za katoliško-narodno stranko svojo nalogo zvršuje, je po mojih mislih pred vsem potreba, da je ceneji. To pa le biti zamore, ako se reši stroškov za kolek ali štempelj, kar je le mogoče, če — namesto vsak teden — samo trikrat na mesec izhaja.

V tem slučaju bi se „Gospodar“ pri 1000 naročnikih z nekoliko podporo od tiskovnega društva, pri 2000 naročnikih pa tudi brez društvene podpore zamogel za 2 gld., pri še obilnišem številu naročnikov pa tudi pod to ceno izdavatí.

Kakor se mi od ene strani važno dozdeva, da ostane tiskovno društvo lastnik „Gospodarja“, tako se mi od druge strani gledé na sedanje razmere skoro neobhodno potrebno dozdeva, da se uredništvo izroči posvetnemu, in sicer samostalnemu človeku, in da list v Gradcu izhaja. Razloge hočem pri drugi priliki pojasniti. — Iz tega menda nihčér sklepal ne bo, da ne čislam po vrednosti velikih zaslug, požrtovanja in vrlih sposobnosti sedanjega uredništva, ki je med najtežavníšimi razmerami nepričakovani uspeh doseglo. Svoje predloge stavljám edino le zato, ker poznam popolnoma razmere, ki niso pri uredništvu

* Od našega poslanca g. Hermana. Razglašamo to brez vsake opazke, ter prepuščamo vsakemu prosto sodbo, želeči, da se tudi razglási, kar drugi mislijo. Vr,

nego zunaj njega, ktere se pa tako hitro ne utegnejo premeniti

Glavna skupščina bi naj toraj sklepala o naslednjih točkah:

1. Tiskovno društvo s sedežem v Mariboru daje „Gospodarju“ kot društvenemu glasilu namér (smoter), na kolikor to v društvenih pravilih določeno ni. Društvo (oziroma glavna skupščina) določi čas in mesto, kder naj list izhaja, in nja ceno. Društvo podpira list po svojih močeh in kolikor bi trebalo, in prejema dobiček, ki bi ostajal.

2. Od 1. julija 1873 izhaja list v Gradcu trikrat na mesec za 2 gold.

3. Društveni odbor nadzoruje in ravna list, voli uredništvo in opraviništvo ter mu določuje plačo; postavi v Gradcu oskrbnništvo 3 gospodov, katerim pripada neposredno nadzorovanje in ravnanje lista. Oskrbništvo predloži vsakega četrta leta odboru račun vseh dohodkov in stroškov in sestavi poročilo o stanju podvzetja. Odbor pa predloži glavni skupščini račun in letno poročilo.

4. Letnina bi enaka za vse društvenike bila, namreč 1 gld., kar pa ne brani blagodušnosti več dati. Društveniki imajo pravico glasovanja v glavni skupščini, kakor tudi aktivno in pasivno volilno pravico.

Prosilci za to službo morajo spričati, da so za narodne šole potrjeni, da umejo priprosto risanje in slovenski jezik, ter vložijo svoje z dokazi strokovnih in jezičnih ved, starosti in do sedanjega delovanja podprte prošnje vsaj do 30. aprila t. l. pri zavodovem ravnateljstvu, in sicer prosilci, ki so za učitelje nameščeni, po svoji prvi šolski oblasti.

Za stalno se služba podeli še le po dokončani triletni službeni dóbi.

V Gradcu 28. marcija 1873.

1—3

Štajarski deželni odbor.

Darila za veliko noč.

Zahvaljevaje se pristrčno za vedno večje zaupanje pri občinstvu naj mi bode dovoljeno, zdaj ko se spomlad in velikonočni svetki bližajo, spomniti na svojo vnovič izbrano in bogato zalogo zlatih, srebrnih, in iz kineškega srebra narejenih stvari

najnovejšega dela ter priporočam za velikonočna darila:

Naušesnike, broše (napsne igle), prstane iz zlata in kinčane z diamanti, braslé ali naróčnice, verižice za gospode in gospé, kinč nanizanih granatov, sreberne tobakire, kupice, žlice, nože in vilice, šivarske reči itd.

Vse te stvari imajo znamenja c. kr. puncinarije. — Staro zlato in srebro se nakupuje ali zamenjava. Poprave se najhitreje, za tuje pa mahoma poskrbé.

Izdelujem tudi vsakovrstne, v ognji pozlačene stvari, naročam vdolbke (na pečatih, bodisi službenih ali privatnih), ter spominjam posebno častito duhovenstvo, da prevzamem vsakovrstne cerkvene dela, nove kakor poprave starih, in sploh popravljanje vseh v moj posel spadajočih stvari.

Ker delam tukaj že nad 9 let, poznam tudi želje in potrebe občinstva natančno, ter si bodem na vse moči prizadeval, da se po vrlem delu, nagli postrežbi in nizkih cenah vreden skazem zaupanja, s katerim sim bil dozdam odlikovan.

Henrik Schön,
juvelir, zlatar in srebernar
v Mariboru

3—3

(spodnje gosposke ulice št. 105.)

Tržna cena pretekli teden	V Mari- boru		V Ptuj		V Celju		V Varaž- dinu	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšonice vagan	6	50	5	80	6	50	5	85
Rži	3	90	3	75	4	30	3	85
Ječmena	—	—	3	20	3	80	3	—
Ovsa	2	10	2	—	2	60	1	90
Turšice (koruze) vagan	4	20	3	60	3	80	3	60
Ajde	3	50	3	5	4	—	3	70
Prosa	—	—	3	50	4	—	—	—
Krompirja	1	50	1	40	1	80	1	70
Sena cent	1	50	1	70	1	30	1	40
Slame (v šopkih)	1	40	1	50	—	80	1	40
„ za steljo	—	90	1	—	—	60	—	—
Govedine funt	—	28	—	30	—	30	—	24
Teletine	—	30	—	30	—	28	—	24
Svinjetine	—	30	—	30	—	40	—	30
Slanine	—	34	—	33	—	38	—	36

Loterijne številke:

V Gradcu 5. aprila 1873: 34 69 12 3 15.

Prihodnje srečkanje: 19. aprila.

Oglas.

Na deželni sadjo — in vinorejski šoli blizo Maribora je služba 2. učitelja z letno plačo 300 gl., prostim stanovanjem in kurjavo, z letnim pavšalom 200 gld. za preužitek in draginsko doklado 20 % od letnine, ktere je dež. zbor za leto 1873 dovolil.

Učitelj uči tvarine narodne šole, nadzoruje po predpisanem navodu rejence in pomaga ravnatelju pri gospodarstvu.